

**VÍZIKÖZMŰ-SZOLGÁLTATÁS ÉS A VÍZHEZ VALÓ JOG ÉRVÉNYESÜLÉSE
MAGYARORSZÁGON**

Szilágyi János Ede⁸⁰

Jelen írásomban azt tekintem át, hogy a magyar víziközmű-szolgáltatásról szóló törvény (Vksztv) vajon milyen formában járul hozzá – a korábbi tanulmányomban⁸¹ már részletesen vizsgált – vízhez való jog érvényre juttatásához. A Vksztv szabályozását – kiegészítve más jogszabályok kapcsolódó jogintézményeivel – természetesen egészében kell szemlélni, és az egész szöveget részleteiben bemutatva levonni a tanulságokat arról, hogy vajon a Vksztv biztosíthatja-e a vízhez való jog érvényesülését. Mindezt szem előtt tartva, jelen írásomban csak néhány rendelkezésre, illetve kapcsolódó jogszabályi előírásra hívom fel a figyelmet.

Az első, amit megállapíthatunk, hogy a víziközmű-szolgáltatások kapcsán a jogalkotó maga is fontosnak tartja a szolgáltatásokhoz való *diszkriminációmentes* hozzáférést. Erre a Vksztv preambuluma is utal, kifejtve, hogy a Vksztv megalkotásának egyik indoka éppen „*az objektív, átlátható és egyenlő bánásmód követelményének megfelelő szabályozás*”. A preambulumban hivatkozott követelményeket az Alaptörvény vonatkozó XV. és XXII. cikkei mellett részleteiben az egyenlő bánásmódról és az esélyegyenlőségről szóló 2003. évi CXXV. törvény (Egytv) foglalja magában. Utóbbi törvény maga kifejezetten nevesíti is a közszolgáltatások között a „vízszolgáltatást”, mint a „lakosság alapvető szükségleteinek ellátására irányuló szolgáltatást”, és azt is, hogy személyi hatálya – a magyar államon, helyi önkormányzatokon és hatóságokon kívül, több más mellett – kiterjed a közszolgáltatást végző szervezetekre.⁸² Az Egytv rendelkezéseinek végrehajtásában fontos szerep hárul az Egyenlő Bánásmód Hatóságára.⁸³ A vízhez való jognak ez az egyik olyan eleme, amelynek érvényre juttatása Magyarország esetében is problémákkal terhes (lásd például a miskolci telepfelszámolási ügyet).⁸⁴ Ehhez kapcsolódóan merül fel a kérdés, hogy a vízhez való jog érvényre juttatása (például az ivóvízhez való hozzáférés biztosítása) egyáltalán kinek is a felelőssége a víziközmű-szolgáltatások esetén. A Vksztv előírásainak elemzéséből az következik, hogy elsődleges felelőssége az ellátásért felelősnek van (adott település vonatkozásában lényegében az önkormányzatnak illetve az államnak) valamint a konkrét víziközmű-szolgáltatónak. Rajtuk kívül a Vksztv különböző rendelkezéseinek végrehajtásában, ezek ellenőrzésében fontos szerep jut a hatóságoknak, például a fogyasztóvédelmi hatóságnak illetve a Magyar Energetikai- és Közmű-szabályozási Hivatalnak (MEKH).

A vízhez való jog másik kardinális eleme a *hozzáférhetőség* kérdése. Ezzel összefüggésben maga a Vksztv tartalmaz számos részletszabályt. A lakossági felhasználókkal közvetlen kapcsolatban álló víziközmű-szolgáltatóknak – az ellátásért felelőssel kötött üzemeltetési szerződésben meghatározott keretek között, a víziközmű-*rendszer teljesítőképességének mértékéig* – a felhasználók részére víziközmű-szolgáltatást nyújt, és víziközmű-szolgáltatás

⁸⁰ Szilágyi János Ede, egyetemi docens, ME-ÁJK

⁸¹ SZILÁGYI János Ede: *Vízhez való jog – ábránd vagy immáron valóság?* Közjavak, 1.évf. 1. szám, 2015 július-szeptember, 38-41.

⁸² Egytv 3-5. §

⁸³ Egytv 12-17/A. §

⁸⁴ AJB-1474/2014. számú ügy.

http://www.ajbh.hu/documents/10180/2395518/miskolci_jelentes_20150527.pdf/49568f34-d431-4112-a64f-9e3a5e2babfd (letöltés:2015. október 20.)

nyújtása céljából a szolgáltatást igénybe venni kívánók rendelkezésére áll. Abban az esetben, ha a víziközmű-rendszer teljesítőképességének szűkössége miatt a különböző igények között súlyozni kell, akkor a lakossági felhasználói igények kielégítését kell előnyben részesíteni.⁸⁵ A jogalkotó – a közszolgáltatási szerződés szolgáltató általi azonnali hatályú megszűnése mellett – szigorúan határozta meg azt is, hogy a víziközmű-szolgáltató milyen korlátozó intézkedések megtételére jogosult.⁸⁶ Az *ivóvíz-ágazat esetén a korlátozások* bevezetésére egyáltalán – több más feltétel együttes fennállása mellett – akkor van mód, ha a víziközmű-szolgáltató e mellett is képes biztosítani a *létfenntartási, a közegészségügyi* és a katasztrófa-elhárítási vízigényeket. A közegészségügyi követelmények teljesítéséhez szükséges ivóvízellátás a Vksztv rendelkezése alapján akkor tekinthető biztosítottnak, ha az ivóvízellátás legalább 20 l/fő/nap mennyiségben, négy emeletnél nem magasabb vagy lifttel rendelkező lakóépület esetén legfeljebb 150 m távolságon belüli, négy emeletnél magasabb lakóépületben pedig négy emeletnél nem nagyobb szintkülönbséggel járó vízvételzési lehetőséggel (közkefolyóról, tűzcsapról, szállított vízből) adott. (Ivóvizet kizárólag a közkefolyókról vételező természetes személyek számára pedig az ivóvízellátást legalább 20 liter/fő/nap mennyiségben, legfeljebb 300 m távolságon belül szükséges biztosítani). Korábbi írásomban már felhívtam a figyelmet az ENSZ biztonságos ivóvízhez és szanitációhoz való jog érvényesüléséért kijelölt biztosítási álláspontjára,⁸⁷ amely szerint a napi 20 liter per fő vízmennyiség csak a minimális létszükségletek fedezésére alkalmas, egy ilyen mennyiség mellett viszont még jelentős egészségügyi kockázatok lehetnek; ennek elkerülése – vagyis a vízhez való jog teljes érvényesülése – érdekében, megítélése szerint minimum 50 liter/fő/nap vízmennyiséget kellene biztosítani.

A Vksztv alapján a szükséges feltételek fennállása esetén korlátozó intézkedésként sor kerülhet lakossági felhasználókkal szemben például a közüzemi ivóvíz-szolgáltatás külön berendezés beépítésével *időben és mennyiségben történő korlátozásával*, a közüzemi ivóvíz-szolgáltatás *lefüggesztésével* (ha a létfenntartási és közegészségügyi vízigények teljesítéséhez szükséges ivóvízellátást a szolgáltató más, elérhető módon biztosítja), vagy – külön feltételek fennállása esetén – *előrefizetős mérő* elhelyezésével (hasonló korlátozások bevezetésére került sor például a nagy publicitást kapó avasi „fészekrakó”ügyben).⁸⁸ Mindezek mellett, a létfenntartási és közegészségügyi vízigényeknek eleget tevő ivóvízellátás érdekében a víziközmű-szolgáltató – az ellátásért felelős előzetes értesítése és a települési önkormányzat hozzájárulása esetében – *a víziközmű tulajdonosának költségére közkefolyót helyezhet el*. A közkefolyó üzemeltetésének költségeit a települési önkormányzat fizeti meg a víziközmű-szolgáltató részére.

A villamos-energia- illetve a földgáz-közszolgáltatások mintájára a jogalkotó a Vksztv módosításával a víziközmű-szolgáltatások esetében is megalkotta a *védendő felhasználó* kategóriáját. Ezen esetben a felhasználók szociálisan rászoruló vagy fogyatékkal élő felhasználóként részesülhetnek a víziközmű-szolgáltató által nyújtott kedvezményben. A *szociálisan rászoruló* esetében ez különösen részletfizetést illetve fizetési haladékot jelenthet.⁸⁹

A hozzáférhetőség kérdésében ugyanakkor kitérek majd arra, hogy konkrét ügyekben leginkább az okozott gondot, hogy egyrészt bizonyos emberek által lakott területekre már eleve nem is tervezik a víziközmű-szolgáltatás kiterjesztését, másrészt problémát okozhat,

⁸⁵Vksztv51. §

⁸⁶Vksztv 56-58. §; ilyen korlátozás megtételére például a szennyvízágazat lakossági felhasználóinál nincs is lehetősége a szolgáltatónak!

⁸⁷<http://sr-watersanitation.ohchr.org/pdfs/faq.pdf> (letöltés:2015. október 20.)

⁸⁸<http://miskolc.midip.hu/ujabb-atfogo-ellenorzes-az-avason> (letöltés:2015. október 20.)

⁸⁹Vksztv58/A-58/D. §

amikor a víziközmű-szolgáltatás nyújtásánál – lényegében a rendszerváltást követően kialakult bizonyos szerencsétlen jogi körülmények közrehatása miatt – közvetítő elem ékelődik a víziközmű-szolgáltató és a felhasználók közé.

Napjaink egyik aktuális kérdése a víziközmű-szolgáltatások esetében is a *megfizethetőség* kérdéséhez kapcsolódik. A Vksztv egy sor elvet tartalmaz a díjképzést érintően; így például a szolidaritás, a költségmegtérülés, illetve a legkisebb költség elveit.⁹⁰ Ezen elvek alkalmazására a magyar jogalkotó egy hatósági áras rendszert vezetett be. A végleges verzió gyakorlati realizálódása jelenleg még folyamatban van. A díjmeghatározás végleges modellje szerint a díj összegét miniszteri rendeletben kell megállapítani a MEKH javaslatára.⁹¹

A víziközmű-szolgáltatás díjának kialakítása során figyelemmel kell lenni az EU előírásaira is, amely esetében különösen a *költségmegtérülés elve* bír jelentőséggel. Az uniós költségmegtérülés elvének értelmezése⁹² nem minden nehézség nélküli, habár kétségtelen tény, hogy az EU Bíróság 2014. szeptember 11-ei döntése sokat segített a problémásabb rendelkezések megértésében.⁹³ A költségmegtérülés elve alapján a víz árának a víziközmű-szolgáltatások esetében is magában kell foglalnia a környezeti és a vízkészletekkel összefüggő kérdéseket (is). Az elv alkalmazása során a tagállamok ugyanakkor figyelemmel lehetnek a költségek megtérítésének *szociális hatásaira*.⁹⁴ Korábban utaltam már ugyanakkor arra, hogy az ENSZ dokumentumok sem várják el a vízhez való jog ingyenes biztosítását a jogosultak számára.

A víziközmű-szakma és a téma iránt érdeklődők jelenleg tehát arra várnak, hogy mindezen körülményeket a víziközmű-szolgáltatások megfizethetősége kapcsán miként fogja tudni érvényesíteni a minisztérium. Fontosnak gondolom ugyanakkor hangsúlyozni, hogy a vízhez való jog alapján a víziközmű-szolgáltatás díjának (közkeletű nevén: vízdíjnak) nem minden határ nélkül kell megfizethetőnek lenni, hanem csak a vízhez való jog által előírányzott mértékben, vagyis – például a korábban elemzett ENSZ dokumentum, a 15. számú kommentár alapján – a meghatározott személyes és háztartási használatra.⁹⁵ Ezen a körön túl más összegű vízdíj is érvényesülhet.

⁹⁰Vksztv 1. §

⁹¹Vksztv 62., 64–65., 76. §

⁹²SZILÁGYI János Ede: *A magyar víziközmű-szolgáltatások és a Vízkeretirányelv költségmegtérülésének elve*. Miskolci Jogi Szemle, 9. évf. 1. szám, 2014. 73-94.

⁹³C-525/12. sz. ügy <http://eur-lex.europa.eu/legal-content/HU/TXT/?qid=1439147827166&uri=CELEX:62012CJ0525> (letöltés:2015. október 20.)

⁹⁴Lásd a Víz-keretirányelv 9. cikkét.

⁹⁵http://www2.ohchr.org/english/issues/water/docs/CESCR_GC_15.pdf (letöltés:2015. október 20.)